

الله اعلم
الله اعلم

پسر م، گریه برای تو نیست!

(از استهبان تا ارسنجان)

«سفرنامه‌ای تاریخی - پژوهشی، از سال ۱۲۸۵ تا ۱۳۶۵ خورشیدی»

پژوهش و نگارش:

جعفر زارع (خوشدل)

با مقدمه‌ای از استاد عبدالنّبی سلامی
«پور دوان»

انتشارات نویسندگان پارس

۱۴۰۰

سلسله انتشارات - ۳۹۰

ادبیات - سفرنامه (داستان) - ۲

۴ □ پسر م گریه برای تو نیست! (از استهبان تا ارسنجان)

سز شناسه	زارع، جعفر، ۱۳۴۴-
عنوان و نام پدیدآور	پسرم گریه برای تو نیست (از استهبان تا ارسنجان) سفرنامه‌ای تاریخی - پژوهشی از سال ۱۲۸۵ تا ۱۳۶۵ خورشیدی / نویسنده: جعفر زارع / ویراستار: کرامت یزدانی (اشک)
مشخصات نشر	شیراز: نویسندگان پارس، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	ص. ۵۵۲.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۸۶۳-۷۳-۱
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
موضوع	داستان‌های فارسی - قرن - داستان‌های تاریخی
شناسه افزوده	یزدانی، کرامت، ۱۳۵۰ - ویراستار
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۷ پ ۵ ۳۷۱۲ الف / PIR۸۰۷۶
رده‌بندی دیویی	۸ ۳/۶۲
شماره کتابشناسی ملی	۵۵۳۹۴۳۷

پسرم، گریه برای تو نیست!

جعفر زارع (خوشدل)

ناشر: انتشارات نویسندگان پارس

نوبت و سال چاپ: دوم، مهر ماه ۱۴۰۰

ویراستار، صفحه‌آرا و طراح جلد: کرامت یزدانی (اشک)

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۶۳-۷۳-۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / قیمت: ۱۸۰۰۰۰ تومان

مرکز نشر: شیراز، خیابان برق، انتشارات نویسندگان پارس

Nevisandegan.pars@gmail.com

همه حقوق مادی و معنوی این اثر، متعلق به نویسنده است.

برای بهترین های زندگی ام

فهرست مطالب

سخن ناشر	۱۷
مقدمه	۲۱
پیشگفتار	۲۷
علی محمد	۳۵
مرگ پدر	۴۵
نمونه‌ای از مقررات نظام ارباب‌ورعیتی	۴۶
سرپیچی از دستور	۴۷
زمان مهاجرت اول	۵۱
آشنایی با فضل‌الله فسایی	۵۶
روستای گورگیر کربال و قحطی بزرگ	۶۰
آشنایی علی محمد باکربلایی خانعلی خیری	۶۱
قحطی بزرگ در استان فارس	۶۳
حاکم فارس و جلوگیری از قحطی در سال ۱۲۹۷	۶۵

- ۶۶..... شیخ مرتضی محلاتی و کمک به قحطی زدگان
- ۷۴..... رفتن به روستای کمجان گربال
- ۷۴..... کدخدای کمجان
- ۷۷..... شکستن محاصره زین آباد
- ۸۲..... مشهدی کهندل کدخدای زین آباد
- ۸۴..... جشن پیروزی همراه با چوب بازی
- ۹۰..... خرید برنج کمجان
- ۹۲..... تصمیم گرفتن بین عقل و احساس
- ۹۵..... مراجعت فضل الله فسایی به خیر
- ۹۶..... بازگشت علی محمد از کمجان به زین آباد
- ۱۰۰..... آمدن مأموران کلانتر خیر به زین آباد
- ۱۱۰..... شکار
- ۱۱۳..... رمه های اسب
- ۱۱۵..... آمدن فضل الله فسایی به زین آباد
- ۱۱۵..... روایت فضل الله از رفتن به خیر
- ۱۱۹..... شلتوک زار و درو
- ۱۲۱..... احیای مزرعه اکراد
- ۱۲۶..... پیشنهاد کدخدایی اکراد به علی محمد
- ۱۲۶..... آمدن فضل الله و آوردن حیدر به زین آباد

- بازگشت به خیر ۱۳۲
- استقبال از علی محمد ۱۳۷
- اشک شوق و همدلی ۱۳۸
- جوانه‌های عشق ۱۳۹
- سروناز ۱۳۹
- بنوان ۱۴۰
- خواستگاری ۱۴۱
- آمدن خواهر برای دیدن برادر ۱۴۴
- آتش زیر خاکستر ۱۴۵
- خواستگاری مادر جهانبخش از سروناز ۱۵۰
- شکایت به کلانتر ۱۵۲
- عذرا و علی محمد ۱۵۴
- خواستگاری از عذرا ۱۵۸
- مشاجره‌های ناتمام ۱۶۰
- خواستگاری مش محمد از سروناز ۱۶۱
- مشاوره با خان‌عمو ۱۶۳
- اتمام حجت قمرخانم ۱۶۹
- کشته شدن اسب علی محمد ۱۷۰
- تصمیم به مهاجرت دوباره ۱۷۴

- ۱۷۴..... مراسم نامزدی عذرا
- ۱۷۶..... کوچ ناخواسته
- ۱۸۰..... گزمه‌های خان و عباس
- ۱۸۱..... درگیری علی محمد و گزمه‌ها
- ۱۸۲..... چرا می‌خواستند عباس را ببرند؟
- ۱۸۶..... کوچ
- ۱۸۷..... تاریخ کوچ
- ۱۹۰..... امامزاده عبدالعظیم
- ۱۹۲..... مراسم دیگ‌جوشان
- ۱۹۳..... تعقیب مهاجران
- ۲۰۱..... پسرم! گریه برای تو نیست!
- ۲۰۲..... اُتراق و خواستگاری
- ۲۱۹..... رسیدن به خرامه
- ۲۲۲..... ورود مجدد به گورگیر برای رسیدن به زین‌آباد
- ۲۲۵..... مداوای گاوها
- ۲۳۰..... مراسم جشن عقد مش محمد و سروناز در زین‌آباد
- ۲۳۲..... جشن عروسی
- ۲۳۳..... دعوت صاحب‌دیوان فارس از مش محمد
- ۲۳۵..... نگرانی‌های پیش‌آمده

- ۲۳۵..... فوت نابهنگام قمرخانم در زین آباد
- ۲۳۷..... تعهد مثال زدنی علی محمد به عذرا
- ۲۳۹..... زیارت شاه چراغ علیه السلام
- ۲۴۴..... نذری دادن برای شادی روح گذشتگان
- ۲۴۷..... رؤیای صادق
- ۲۴۹..... حیدر پس از مدت ها به زین آباد آمد
- ۲۵۰..... ازدواج عذرا و حرکت کاروان از استهبان
- ۲۵۳..... سفر به مشهدالرضا
- ۲۵۶..... فتح راهی
- ۲۵۸..... حلائیّت طلبی از کدخدای کمجان
- ۲۶۳..... خرید اسب
- ۲۶۶..... آمدن حیدر و آوردن خبر حرکت کاروان
- ۲۶۸..... وداع حاضران با زائران
- ۲۷۱..... نعلبندی چهارپایان
- ۲۷۴..... حرکت به سمت کاروان
- ۲۷۶..... عبور از بین کربال
- ۲۷۷..... رسیدن کاروان
- ۲۸۰..... اتراق در دامنه کوه نجف آباد
- ۲۸۳..... نجف آباد عبدالیوسفی

- ۲۸۴..... امامزادگان کَفَر
- ۲۸۵..... ایوان قدمگاه، چاشتخوار و احمدآباد
- ۲۹۲..... قلعه احمدآباد و رودخانه فصلی قره‌له
- ۲۹۶..... اذان و مؤذن احمدآباد
- ۲۹۹..... منطقه خیر
- ۳۰۱..... احمدآباد
- ۳۰۵..... ارسنجان کهن
- ۳۰۶..... چشمه‌ها و قنات‌های جاری اطراف احمدآباد
- ۳۱۴..... شعبه فروش مواد غذایی در احمدآباد
- ۳۱۷..... ساخت و راه‌اندازی پل قره‌له
- ۳۱۸..... شوراب
- ۳۲۱..... رسیدن کاروان به خبریز
- ۳۳۰..... بیماری سخت رمضان
- ۳۳۶..... دعوایی که به صلح انجامید
- ۳۴۹..... ماندن خانواده علی محمد در خبریز
- ۳۵۲..... تدارک عید نوروز
- ۳۵۶..... نوروز و سیزده‌بدر در خبریز
- ۳۶۲..... زمینه‌های ازدواج
- ۳۶۵..... لایروبی جدول خبریز

- ۳۶۷..... ادامه ماجرای ازدواج
- ۳۷۲..... قربانی گوسفند در سرچشمه و طغیان آب
- ۳۷۴..... تولد اولین فرزند
- ۳۷۵..... تولد دومین فرزند و سربازگیری
- ۳۸۰..... هنگ شیراز ۱۳۱۶ خورشیدی
- ۳۸۲..... علی محمد سرباز هنگ شیراز
- ۳۸۷..... آبله، وبا، حصه و فوت همسر و فرزندان
- ۳۸۸..... بازگشت از سربازی
- ۳۸۹..... اندوه و فریاد
- ۳۹۲..... فاجعه، پشت فاجعه
- ۳۹۵..... بازگشت به هنگ شیراز
- ۳۹۸..... باز هم زین آباد
- ۴۰۰..... خبر فوت کدخدای زین آباد
- ۴۰۳..... جلوه‌های محبت
- ۴۰۵..... باز هم احمدآباد
- ۴۰۷..... برگشتن پیک سلامتی به خبریز
- ۴۰۸..... حضور گروه پزشکی در خبریز
- ۴۱۰..... آمدن حیدر به خبریز
- ۴۱۳..... مرداد یک هزار و سیصد و نوزده خورشیدی

- سکونت در احمدآباد ۴۱۷
- احمدآباد در سالهای ۱۳۱۹ و ۱۳۲۰ هجری شمسی ۴۲۱
- رسیدن به احمدآباد و عزاداری ۴۲۳
- دلایل مهاجرت ارسنجانی‌ها از جمال‌آباد به احمدآباد ۴۲۷
- قرارداد سکونت در احمدآباد ۴۳۰
- ایران و جنگ جهانی دوم ۴۳۵
- گلی که میرزا علی اصغر خان بر سر مش محمد زد ۴۳۷
- زندگی در احمدآباد در غیاب خان ۴۳۹
- مرداد ۱۳۲۱ در احمدآباد ۴۴۱
- علی محمد و خواستگاری در احمدآباد ۴۴۳
- زدواج در احمدآباد ۴۴۷
- میرزا محمد شفیع که بود؟ ۴۴۸
- بازخوانی یک واقعه عجیب در جمال‌آباد ۴۵۰
- رفت و برگشت مش محمد به شیراز ۴۵۳
- دوستی‌های پایدار ۴۵۵
- آمدن حیدر خیری به احمدآباد ۴۵۷
- پیشنهاد کدخدایی حسن‌آباد به علی محمد ۴۵۸
- باز هم دوراهی، باز هم تصمیم ۴۶۳
- پیشنهاد کدخدایی حسن‌آباد به سعدالله ۴۶۸

- ۴۷۳..... سال نهضت، حمله عشایر به احمدآباد
- ۴۷۵..... جنگ و درگیری احمدآبادی‌ها با مهاجمین
- ۴۷۶..... رایزنی و مشاوره جهت دفاع
- ۴۷۸..... غارت احمد آباد
- ۴۷۹..... غارت دوباره احمدآباد
- ۴۸۱..... نهضت عشایر جنوب ایران
- ۴۸۵..... بازگشت علی محمد از حسن آباد
- ۴۸۹..... رمز موفقیت و ماندگاری
- ۴۹۱..... فوت میرزاعلی اصغرخان ایزدی و تقسیم ترکه
- ۴۹۱..... پیدا کردن اقوام خیری و تجدید ارتباط
- ۴۹۲..... ملاقات با خویشان پس از نزدیک به ۷۰ سال
- ۴۹۳..... فرزندان علی محمد در بنوان خیر
- ۴۹۶..... منزل حاج حسین زارع (قدمعلی) در بنوان
- ۴۹۷..... تبیین یک خاطره
- ۵۰۱..... و کلام آخر
- ۵۰۳..... منابع و مأخذ
- ۵۰۷..... مصاحبه شوندگان
- ۵۱۳..... نگاره‌ها

سخن ناشر

فرهنگ عامه به شناخت عادات، رسوم، حکایت‌ها، باورها، سرودها، مثل‌ها و گفتار شفاهی مردم می‌پردازد و امروزه در حوزه‌های مختلف علوم انسانی، از جمله جامعه‌شناسی و شاخه‌های آن، تاریخ، روان‌شناسی، ادبیات، هنر و حتی ادیان بررسی می‌شود. ادبیات در مفهوم خاص و در شاخه‌های مختلف، سرشار از عناصر فولکلور است و توجه ویژه به آن در حوزه مطالعات میان‌رشته‌ای، نگرشی نو است. در حوزه مطالعات تاریخی، سفرنامه‌ها به دلیل محتوای اجتماعی و فرهنگی خود از اهمیت بسیاری برخوردار هستند. سفرنامه‌ها دربردارنده اطلاعات مفیدی هستند که از طریق آن می‌توان به واقعیت‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی دوره‌های مختلف تاریخ ملت‌ها پی برد. همچنین یکی از راه‌های مهم شناخت ملت‌ها و مقایسه آن‌ها با یکدیگر و بهترین روش برای شناخت پدیده‌های گوناگون مرتبط با فرهنگ عمومی و ارتباطات اجتماعی است. به

سفرنامه‌ها به عنوان یکی از منابع مهم شناخت ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی جوامع توجه شده‌است. قلمرو ایران، همواره قلمرو فرهنگی بوده است و تمدن و زبان، مرزهای آن را مشخص کرده است. استاد جعفر زارع (خوشدل)^۱، از نویسندگان و شاعران برجسته استان فارس، یک مستند-داستانی را در قالب سفرنامه‌ای تاریخی-پژوهشی با نام «پسر م! گریه برای تو نیست!» تقدیم خوانندگان عزیز می‌نماید. در اصل، این کتاب مستند-داستانی، شهرستان استهبان تا شهرستان ارسنجان را در دوران قاجاریه و پهلوی در بر می‌گیرد. این نویسنده توانا، با قلمی روان و ساده، سفر و زندگی فردی حقیقی، به

^۱ جعفر زارع، متخلص به خوشدل، دبیر بازنشسته، شاعر، طنز، نویسنده، منتقد، محقق و تحلیلگر فرهنگی و اجتماعی، در هفتمین صبحگاه بهاری سال یکهزار و سیصد و چهل و چهار خورشیدی، در خانواده‌ای مذهبی و تلاشگر پا به عرصه وجود گذاشت. در سال ۱۳۶۴ وارد عرصه خدمت، در کسوت معلمی در آموزشگاه‌های ارسنجان گردید. روح سرشار از علاقه وافر او به دین و وطن، وی را بر آن داشت تا هم‌زمان در سنگر مبارزه با تجاوزگران بعثی در جبهه‌های حق علیه باطل حضور یابد. وی در تمام عرصه‌های اجتماعی، خصوصاً عرصه‌های فرهنگی با قلمی شیوا به بیان ارزش‌های والای اسلامی و انسانی پرداخته و در وادی تألیف و تحقیق و پژوهش، آثار متعددی را به دست چاپ و انتشار سپرده است، کتاب‌های «ترانه»، «منظومه کریم‌آباد ارسنجان»، «پندار و پدیدار»، «تضمین دو دنیا» و «پسر م گریه برای تو نیست» که سفرنامه‌ای تاریخی را از استهبان تا ارسنجان روایت می‌نماید از آن جمله‌اند. ایشان اشعار جدی و طنز فراوانی را با عنوان‌های شکوه‌بیداری، منظومه شهدای ارسنجان و... آماده چاپ و انتشار دارد که بسیاری از آنها در کتاب‌های مختلف و روزنامه‌ها و فصلنامه‌ها چاپ شده است. استاد خوشدل در ارسنجان فارس ساکن است و از طرفداران پر و پا قرص گروه‌های مجازی شاعران، طنزاران و انجمن‌های ادبی و آئینی به شمار می‌رود. (ناشر)

نام علی محمد را در ارتباط با شرایط زندگی دوران ارباب و رعیتی اواخر دوره قاجار و اوایل دوره پهلوی در قالب داستان بیان می‌دارد که همه بر مبنای واقعیت است. در این کتاب به ظاهر سفرنامه تاریخی - پژوهشی، میزان صبر و شکیبایی افراد، حسن معاشرت آنها با انسان‌های مختلف و قدرت روحی ایشان در تطبیق دادن خود با محیط جدید محک می‌خورد. استاد جعفر زارع (خوشدل)، با ژرف‌نگری خاصی، ما را با آدم‌های دوران دو سلسله، محورهای جغرافیایی و تاریخی مناطقی خاص آشنا می‌نماید. خواننده، همراه با ماجراهای شخصیت اصلی کتاب، از دره‌های عمیق، کوه‌های بلند و دشت‌های گسترده عبور می‌کند، از دهکده‌های متروک دیدن می‌نماید، با مفاخر مناطق آشنا می‌شود، با مردمان هر ناحیه مأنوس می‌گردد، بر سر سفره خوراکشان می‌نشیند و با مراسم و سنت‌هایشان الفت می‌گیرد و در یک کلام: با خواندن « پسرم! گریه برای تو نیست!» در حقیقت، با گوش نویسنده می‌شنود و با چشمان او می‌بیند.

«نویسندگان پارس»، اندیشه‌های اهل قلم را که در راستای فرهنگ، هویت، تمدن، دین، ادبیات و هنر قلم می‌زنند با افتخار در سرتاسر گیتی منتشر خواهد نمود تا مثل همیشه‌ی تاریخ، مردم جهان به وجود، هویت، قلم و اندیشه‌ی ایران و ایرانی افتخار نمایند.

۲۰ □ پسرم گریه برای تو نیست! (از استهبان تا ارسنجان)

«نویسندگان پارس» بر خود می‌بالد که پاتوقی شده‌است برای اندیشه‌ی نویسندگان و شاعران سرزمین پاک فارس و بر آن است که در چاپ و نشر آثار فرهیختگان این سرزمین اهورایی بسیار تلاش نماید.

باشد که چاپ دوم «پسرم! گریه برای تو نیست!»، نوشته استاد جعفر زارع (خوشدل)، نویسنده و شاعر توانای خطه پاک ارسنجان، مورد پسند همگان قرار گیرد. ایدون بادا.

کرامت یزدانی (اشک)

مدیرمسئول انتشارات نویسندگان پارس

مهر ۱۴۰۰ خورشیدی